

HELŚIŃSKA FUNDACJA PRAW CZŁOWIEKA HELSINKI FOUNDATION for HUMAN RIGHTS

RADA FUNDACJI

Halina Bortnowska-Dąbrowska Marek Antoni Nowicki
Jerzy Ciemniowski Teresa Romer
Janusz Grzelak Mirosław Wyrzykowski
Michał Nawrocki

ZARZĄD FUNDACJI

Prezes: Danuta Przywara
Wiceprezes: Maciej Nowicki
Sekretarz: Piotr Kładoczny
Skarbnik: Lenur Kerymov
Członek Zarządu: Dominika Bychawska-Siniarska

Warszawa, dnia 24 maja 2018 r.

708/2018/PIP/JG

Szanowny Pan
Paweł Blachowski
Prokurator Okręgowy
w Warszawie
ul. Chocimska 28
00-791 Warszawa

I. Wstęp

Z artykułu prasowego „Nie żyje Wietnamka zatrzymana przez ABW“ zamieszczonego na portalu tvn24.pl w dniu 23 maja 2018 r. Helsińska Fundacja Praw Człowieka dowiedziała się o śmierci obywatelki Wietnamu, która po zatrzymaniu przez funkcjonariusz ABW wypadła z okna. Jak wynika z doniesień prasowych, Prokuratura Okręgowa w Warszawie wszczęła w tej sprawie śledztwo w celu ustalenia okoliczności śmierci kobiety.

II. Stan faktyczny

Z treści publikacji wynika, iż pochodząca z Wietnamu kobieta była osobą podejrzaną o udział w międzynarodowej zorganizowanej grupie przestępczej zajmującej się wyłudzeniem podatku VAT. Śledztwo w tej sprawie prowadzone jest przez Prokuraturę Regionalną w Warszawie. W związku ze zgromadzonymi dowodami,

prokuratorzy podjęli decyzję o zatrzymaniu kobiety w celu przedstawienia jej zarzutów i przesłuchania.

Zgodnie z treścią artykułu, kobieta wraz ze swoim partnerem została zatrzymana przez funkcjonariuszy Delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w środę rano w mieszkaniu na warszawskiej Ochocie. Już po zatrzymaniu, będąc pod ochroną funkcjonariuszy, kobieta wypadła przez okno. Jak wynika z publikacji tvn24.pl, dwa niezależne źródła podają informację, iż kobieta w tym czasie miała założone kajdanki.

Komunikat w tej sprawie wydała Prokuratura Krajowa. Czytamy w nim, że prokuratorzy z Wydziału I Śledczego Prokuratury Okręgowej podjęli czynności wyjaśniające w celu ustalenia wszelkich okoliczności zdarzenia. Dotychczas zabezpieczono ślady i dowody, a także przeprowadzono oględziny zwłok zmarłej Wientamki. Prowadzone są również działania celem wyjaśnienia czy działania funkcjonariuszy ABW były prawidłowe i zgodne z przepisami prawa.

Co więcej, Prokuratura Krajowa w swoim komunikacie stwierdziła, że „Prokuratura Okręgowa w Warszawie wszczęła śledztwo w sprawie okoliczności śmierci pochodzącej z Wietnamu kobiety, która należała do międzynarodowej zorganizowanej grupy przestępczej“.

III. Stan prawny

Helsińska Fundacja Praw Człowieka jest organizacją pozarządową, której statutowym celem jest ochrona praw człowieka. Należy podkreślić, że śmierć osoby zatrzymanej może stanowić potencjalne naruszenie art. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (dalej: EKPCz, Konwencja). W kontekście niniejszej sprawy pragniemy poczynić kilka systemowych uwag na temat gwarancji wynikających z **art. 2 Konwencji** stanowiącego o prawie do życia.

Po pierwsze, należy powtórzyć za L. Garlickim, że pozbawienie wolności przez funkcjonariuszy państwowych oznacza **przejęcie przez nich odpowiedzialności za życie i integralność fizyczną danej osoby**. Zakłada się bowiem, że – skoro już doszło do zatrzymania – to osoba taka pozostaje pod pełną kontrolą państwa i nie może stwarzać zagrożeń, o jakich mówi art. 2 ust. 2 EKPCz. Śmierć osoby w jakikolwiek sposób pozbawionej wolności rodzi po stronie państwa obowiązek wykazania, że jego funkcjonariusze nie ponoszą za nią odpowiedzialności. Odpowiedzialność państwa przybiera tu szerszy charakter, gdyż, obok generalnie przewidzianej przez art. 2 ust. 2

EKPCz odpowiedzialności za ekscesywne użycie „śmiertelnej siły”, pojawia się odpowiedzialność za zaniedbania prowadzące do utraty życia spowodowanej działaniami osób trzecich, chorobą bądź wypadkiem¹.

Artykuł 2 Konwencji zobowiązuje także państwo do wyjaśnienia każdego przypadku utraty życia, który w sposób oczywisty nie wynika z przyczyn naturalnych (aspekt proceduralny prawa do życia). W opinii Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPCz), „*zdecydowanie niewystarczające jest pozostawienie tylko cywilnoprawnych dróg działania, bo nie dają one możliwości ukarania sprawców*”². Ponadto, „*postępowanie karne musi zostać wszczęte i prowadzone z urzędu, gdy tylko władze powezmą wiadomość o przypadku pozbawienia życia*”³. Samo postępowanie zaś musi mieć charakter efektywny, tzn. musi być prowadzone w sposób pozwalający zarówno na ustalenie przebiegu wypadków, jak i – ewentualne – oskarżenie i ukaranie osób odpowiedzialnych za bezprawne działania. Warto nadmienić, że w warunkach ponoszenia przez władze pełnej odpowiedzialności za życie i zdrowie człowieka (np. pozbawienia wolności) nieadekwatność krajowego dochodzenia może doprowadzić do konkluzji, że doszło do naruszenia art. 2 w aspekcie materialnym⁴.

Zaniepokojenie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka budzi również stwierdzenie Prokuratury Krajowej, jakoby kobieta pochodząca z Wietnamu „należała do międzynarodowej zorganizowanej grupy przestępczej”. Taki sposób przedstawiania faktów jest nie do pogodzenia z zasadą domniemania niewinności, wyrażoną zarówno w art 42 ust. 3 Konstytucji oraz art 5 Kodeksu postępowania karnego, jak i art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Należy jednoznacznie podkreślić, iż organy procesowe, w trakcie trwania postępowania, nie mogą arbitralnie wypowiadać się co do popełnienia przez daną osobę przestępstwa, dopóki nie zostanie to orzeczone prawomocnym wyrokiem sądu. Standard ten potwierdzony został także w orzecznictwie ETPCz⁵.

¹ L. Garlicki (red.), Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 1-18, Tom. 1, Warszawa 2010, s. 81.

² Wyrok ETPCz w sprawie *Yasa p. Turcji* (skarga nr 22495/93).

³ Zob. wyroki ETPCz w sprawach: *Ergi p. Turcji* (skarga nr 23818/94), *Nachova i inni p. Bułgarii* (skargi nr 43577/98 i 43579/98).

⁴ Wyrok ETPCz w sprawie *Mojsiejew*, par. 65.

⁵ Zob. np. wyrok ETPCz w sprawie *Buscemi p. Włochom* z 16 września 1999 r. (skarga nr 29569/95). Trybunał zauważył w nim, że publiczne użycie przez prezesa sądu wyrażen sugerujących, iż wyrobił on sobie nieprzychylny pogląd na temat sprawy skarżącego, zanim jeszcze przewodniczył sądowi,

IV. Wnioski

Należy wyraźnie podkreślić, że artykuł 2 EKPCz zobowiązuje państwo do powstrzymania się przed umyślnym i bezprawnym pozbawieniem życia, ale także do podjęcia niezbędnych kroków w celu ochrony jednostek. Ponadto, w aspekcie proceduralnym art. 2 Konwencji zobowiązuje państwo do dokładnego zbadania okoliczności sprawy. Helsińska Fundacja Praw Człowieka poleca zatem uwadze Prokuratury powyższe rozważania Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Sprawa śmierci wietnamskiej kobiety powinna zostać wyjaśniona wszechstronnie – tj. w sposób odpowiadający powołanym wyżej standardom Trybunału. W przeciwnym wypadku, Polska narażona będzie na zarzut naruszenia Konwencji.

Mając na uwadze powyższe, Helsińska Fundacja Praw Człowieka zwraca się do Pana Prokuratora z uprzejmą prośbą o udzielenie informacji na temat postępowania dotyczącego śmierci kobiety z Wietnamu. Jednocześnie wyrażamy nadzieję, że przedłożona opinia okaże się pomocna w rozpatrywaniu tej, a także podobnych spraw.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
KOORDYNATOR PROGRAMU
INTERWENCJI PRAWNEJ

Piotr Kubaszewski

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
SEKRETARZ ZARZĄDU

Piotr Kładoczny

orzekającemu w danej kwestii, wydaje się nie do pogodzenia z zasadą bezstronności sądu, wyrażoną w art. 6 § 1 Konwencji. W ocenie ETPCz tego rodzaju wypowiedzi prezesa sądu pozwalają na obiektywne uzasadnienie obaw skarżącego, co do bezstronności sędziego.